

Article Arrival Date**30.05.2025****Article Published Date****20.06.2025****Yapay Zeka ve Gelecek: Psikoloji Öğrencilerinin Perspektifinden Fenomenolojik Bir İnceleme**

Artificial Intelligence and the Future: A Phenomenological Study from the Perspective of Psychology Students

Yahya ŞAHİN¹

¹Dr. Öğr. Üye., Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık,
<https://orcid.org/0000-0003-0647-4605>

Özet

Bu araştırmada, psikoloji öğrencilerinin yapay zekâya ilişkin algıları, deneyimleri ve geleceğe yönelik beklentileri fenomenolojik bir yaklaşımla incelenmiştir. Teknolojik gelişmeler, özellikle yapay zekânın yükselişi, psikoloji alanında hem fırsatlar hem de belirsizlikler yaratmaktadır. Araştırma, Türkiye’de bir üniversitenin rehberlik ve psikolojik danışmanlık programında öğrenim gören 13 öğrenciyle gerçekleştirilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen veriler, yorumlayıcı fenomenolojik analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir. Bulgular, beş ana tema altında toplanmıştır: (1) mesleki perspektiften yapay zekâ kullanımı ve katkıları, (2) psikolojik danışma ve terapide yapay zekâ desteği, (3) danışan–danışman ilişkisine etkileri, (4) mesleki kaygılar ve (5) mesleki gelişim fırsatları. Öğrenciler, yapay zekânın veri analizi, test uygulamaları ve seans hazırlığında önemli kolaylıklar sağladığını belirtirken; empati eksikliği, güvenin zedelenmesi ve danışan–danışman ilişkisinde kopukluk gibi risklere de dikkat çekmiştir. Sonuç olarak, yapay zekânın psikolojik danışmada destekleyici bir araç olarak önemli katkılar sunabileceği, ancak insan merkezli yaklaşımla kıyaslandığında bazı kaygılar barındırdığı ortaya çıkmıştır. Çalışma, psikolojik danışmanlık eğitim programlarına yapay zekâ okuryazarlığı ve etik kullanım odaklı içerikler eklenmesi gerektiğini önermektedir.

Anahtar Kelimeler: yapay zekâ, psikolojik danışma, fenomenolojik araştırma

Abstract

This study examines psychology students' perceptions, experiences, and expectations regarding artificial intelligence using a phenomenological approach. Technological developments, particularly the rise of artificial intelligence, create both opportunities and uncertainties in the field of psychology. The research was conducted with 13 students enrolled in a guidance and psychological counseling program at a university in Turkey. Data obtained from semi-structured interviews were evaluated using interpretive phenomenological analysis. The findings were grouped under five main themes: (1) the use and contributions of artificial intelligence from a professional perspective, (2) artificial intelligence support in psychological counseling and therapy, (3) its effects on the client-counselor relationship, (4) professional concerns, and (5) professional development opportunities. Students indicated that artificial intelligence provided significant conveniences in data analysis, test applications, and session preparation; however, they also drew attention to risks such as lack of empathy, undermining of trust, and disruption in the client-counselor relationship. In conclusion, it has been revealed that artificial intelligence can make important contributions as a supportive tool in psychological counseling, but it raises some concerns when compared to a human-centered approach. The study suggests that artificial intelligence literacy and ethical use-focused content should be added to psychological counseling training programs.

Keywords: artificial intelligence, psychological counseling, phenomenological research

Teknoloji alanında gelişmeler çok hızlı bir şekilde ilerlemeye devam ediyor. Bu gelişimle birlikte özellikle dijital teknolojilerin insan hayatında kapladığı alan gittikçe genişlemektedir. Televizyon, bilgisayar, internet gibi gelişimler telefon, akıllı telefon, sosyal medya gibi dijital gelişmelerle birlikte bireylerin yaşamlarının önemli bir parçası haline geldiler. Günümüzde dijital dönüşüm, yapay zeka teknolojilerinin yükselişiyle birlikte yeni bir evreye taşınmış ve bireylerin yaşamlarını çok boyutlu şekilde etkilemeye başlamıştır. Örneğin, gençlerin sosyal yapay zeka uygulamalarını gündelik yaşamlarına nasıl entegre ettiklerini gösteren çalışmalar (Ali et al., 2025) ve Bangladeş'te yapılan bir araştırmada yapay zekanın hem iş hem de özel yaşam üzerindeki etkilerinin ortaya konulması (Islam et al., 2023) bu duruma örnek teşkil etmektedir. Yapay zeka, yalnızca teknolojik bir yenilik olarak değil, aynı zamanda bireylerin düşünme, öğrenme ve etkileşim biçimlerini dönüştüren bir olgu olarak öne çıkmaktadır. Özellikle psikoloji alanında, yapay zekanın terapi süreçlerinden eğitim uygulamalarına kadar pek çok boyutta etkili olacağı öngörülmektedir. Ancak bu hızlı gelişim, gelecekte psikoloji mesleğini icra edecek olan öğrenciler açısından belirsizlikler, kaygılar ve aynı zamanda yeni fırsatlar yaratmaktadır. Bu nedenle psikoloji öğrencilerinin yapay zekaya ilişkin algılarını, deneyimlerini ve gelecek beklentilerini anlamak önemlidir. Bu bağlamda, fenomenolojik yaklaşım kullanılarak öğrencilerin öznel bakış açılarıyla yapay zekaya dair düşüncelerini ve algılarını incelemek, hem alan yazına katkı sunacak hem de psikoloji eğitimi ve uygulamalarına yol gösterecektir.

Yapay zeka teknolojisi son yıllarda hızla gelişmiş ve uygulamaları farklı alanlarda giderek yaygın hale gelmiştir. Örneğin endüstride üretim süreçlerinin otomasyonu ve kalite kontrolünde (Javaid ve diğ., 2022; Plathottam ve diğ., 2023), eğitimde öğrenme analitiği ve öğrenci performansını desteklemede (Wang ve diğ., 2024), eğitim araştırmalarında yeni kuramsal çerçeveler ve yöntemsel araçlar ortaya koymada (Chatterjee ve diğ., 2023). sosyal psikolojide (Fiske, 2018), danışmanlık hizmetlerinde kullanılmaktadır (Lari ve Ks, 2024). Psikoloji bağlamında üretken yapay zeka, karmaşık sosyal etkileşimleri modellemenin yanı sıra geniş çaplı davranışsal verilerin analizine de imkân tanımaktadır. Bu durum, insan davranışlarını ve

sosyal süreçleri daha önce mümkün olmayan boyutlarda inceleme fırsatı sunmaktadır. (Chatterjee vd., 2023). Psikolojinin çeşitli uygulama alanlarında yapay zeka kullanımına yönelik çalışmalar artmaktadır.

Özellikle diyalog sistemleri, danışan-terapist etkileşimlerini modelleyerek klinik süreçlere destek sunmaktadır (Spytska, 2025). Duygu tanıma ve duygusal izleme uygulamaları, hem metin hem de görsel verilerden bireylerin ruhsal durumlarını değerlendirmeye imkân tanımaktadır (Ankomah ve Turkson, 2025). Bunun yanı sıra sanal terapi asistanları ve yapay zeka uygulamaları, bireylere kişiselleştirilmiş psikolojik müdahale ve destek sağlayabilmektedir (Zisquit ve diğ., 2025).

Bu çalışma, psikoloji öğrencilerinin yapay zekaya ilişkin algılarını, deneyimlerini ve geleceğe dair beklentilerini anlamayı amaçlamaktadır. Literatür, yapay zekanın bireylerin düşünme, öğrenme ve etkileşim biçimlerini dönüştürme potansiyeline sahip olduğunu ve psikoloji pratiği ile eğitiminde önemli değişimler yaratabileceğini göstermektedir (Ali ve diğ., 2025; Islam ve diğ., 2023; Spytska, 2025). Ancak bu hızlı dönüşüm, öğrenciler açısından hem fırsatlar hem de belirsizlikler ve kaygılar yaratmaktadır. Bu bağlamda, fenomenolojik yaklaşım kullanılarak öğrencilerin öznel bakış açılarıyla yapay zekaya dair düşüncelerinin incelenmesi, hem alan yazına katkı sağlayacak hem de psikoloji eğitimi ve uygulamalarına yol gösterici bilgiler sunacaktır. Çalışma, öğrencilerin teknolojiye uyum süreçlerini, algılarını ve mesleki gelecek vizyonlarını daha iyi anlamak açısından önem taşımaktadır.

YÖNTEM

Bu araştırmada, psikoloji öğrencilerinin yapay zekaya ilişkin algıları, deneyimleri ve geleceğe dair beklentileri fenomenolojik bir bakış açısıyla incelenmiştir. Araştırmada, öğrencilerin yapay zekayı nasıl algıladıkları, bu konudaki öznel deneyimleri ve düşüncelerinin anlamlandırılması amaçlanmıştır. Bu nedenle çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik desen ile tasarlanmıştır. Fenomenolojik araştırma, bireylerin belirli bir olgu hakkındaki özel deneyimlerini (Bogdan ve Biklen, 2003) ve bu deneyimleri nasıl algılayıp anlamlandırdıklarını incelemeye odaklanır (Mertens, 2010). Özellikle, bir olguya ilişkin bireylerin ne hissettikleri, olguya nasıl anlam yükledikleri ve onu nasıl deneyimledikleri, fenomenolojik araştırmanın temel ilgi alanını oluşturur (Patton, 2002).

Fenomenolojik araştırmada amaç, bir olguyu katılımcıların bakış açılarıyla anlamak ve açıklamaktır; bu yaklaşımı diğer nitel yöntemlerden ayıran en önemli özellik, öznel deneyimin araştırmanın merkezinde olmasıdır (Mertens, 2010). Bu çalışmada, fenomenolojik araştırma yaklaşımlarından **yorumlayıcı fenomenolojik analiz** tercih edilmiştir. Yorumlayıcı fenomenolojik analiz, bireylerin yaşam deneyimlerine nasıl anlam yüklediklerini ve bu deneyimleri nasıl algıladıklarını sistematik olarak incelemeye olanak sağlar (Smith ve diğ., 2009). Bu yöntem, psikoloji, eğitim psikolojisi, klinik psikoloji ve sosyal psikoloji gibi alanlarda yaygın olarak kullanılmaktadır (Smith ve diğ., 2009). Araştırmanın örneklemi, rehberlik ve psikolojik danışmanlık (PDR) programı öğrencilerinden oluşmaktadır ve onların

Çalışma grubu

Araştırma grubunu, rehberlik ve psikolojik danışmanlık (PDR) programı öğrencileri oluşturmaktadır. Bu çalışmada kolaylı örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Katılımcılar, yapay zeka ile ilgili deneyimlerini ve algılarını paylaşabilecek, konu hakkında yeterli bilgi ve farkındalığa sahip öğrenciler arasından seçilmiştir. Bu kapsamda çalışmaya toplam 13 öğrenci dahil edilmiştir. Katılımcılar arasında farklı sınıf düzeylerinden öğrenciler yer almaktadır.

Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada nitel veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşme sorularının hazırlanması sürecinde fenomenolojik araştırmaların ilgili literatürü incelenmiş ve soruların öğrencilerin yapay zekaya ilişkin algı, deneyim ve beklentilerini detaylı şekilde ortaya koyacak biçimde tasarlanmasına özen gösterilmiştir. Tasarlanan sorular, alanında uzman 3 akademisyene değerlendirilmek üzere gönderilmiş; gelen öneriler doğrultusunda sorular gözden geçirilmiş ve gerekli revizyonlar yapılarak formun son hali oluşturulmuştur.

Verilerin analizi

Görüşmeler tamamlandıktan sonra verilerin analizi sürecine geçilmiştir. Analiz sürecinde MAXQDA programı kullanılmış, görüşmelerin yazılı dokümanları programa yüklenerek çalışmalar başlatılmıştır. Nitel araştırmalarda veri analizi, nicel analizlerden farklı bir süreç izler; araştırmacı veriye aktif olarak katılır ve sürecin her aşamasında yorumlayıcı bir rol üstlenir (Pietkiewicz & Smith, 2014). Bu çalışmada yorumlayıcı fenomenolojik analiz yöntemi benimsenmiş olup, Smith ve diğ. (2009) tarafından önerilen analiz adımları sürece kılavuzluk etmiştir.

BULGULAR

Mesleki Perspektiften Yapay Zeka Kullanımı ve Katkıları

Öğrenciler, yapay zekayı hem mesleki bir araç hem de psikoloji bilimine katkı sağlayan bir teknoloji olarak değerlendirmiştir. Bir kısım katılımcı, yapay zekayı iş yükünü hafifleten, veri analizini ve bilgiye erişimi kolaylaştıran destekleyici bir araç olarak görürken; diğerleri, PDR'nin özünde bulunan empati ve insani ilişkinin yapay zekayla karşılanamayacağını vurgulamıştır. Katılımcılar yapay zekanın araştırma ve veri analizi, psikolojik testlerin geliştirilmesi ve uygulanması, deneysel çalışmalar için sanal laboratuvar imkanı gibi alanlarda bilimsel ilerlemeye katkı sağlayabileceğini belirtmiştir. Bununla birlikte bazıları, yanlış sonuçlar üretebileceğini, insan zihnini tembelleştirebileceğini ve yaratıcılığı zayıflatabileceğini belirtmiştir. Genel olarak, yapay zekanın kontrollü kullanıldığında mesleğe ve psikoloji bilimine değer katabileceği ifade edilmiştir. Bazı katılımcı ifadeleri aşağıda verilmiştir.

PDR alanında yapay zekayı düşünürsek; danışanların ihtiyaçlarını anlayabilmek adına yardımcı, verilerin analiz sürecinde, danışan-danışman sürecinde önemli bir yere sahiptir. Ama tamamen içinde olacak bir şey değildir. Sadece yardımcı bir sistem olması adına önemlidir. (K1)

Analizi yapılacak testlerin, ölçeklerin sınıflandırılmasında kolaylık sağlayabilir ama tam anlamıyla insan ilişkilerindeki duyguyu, iletişimi verebileceğini düşünmüyorum.” (K4)

Yapay zeka mesleğim için bazen olmazsa olmaz bir yardımcı, bazense mesleğimi öldürecek bir katil gibi çelişkiler yaratan teknolojik bir gelişmedir.(K5)

PDR hissetmek, görmek, anlamak ile gerçekleştirilen bir meslektir Yapay zeka ise anlatılan çok az bir bilginin genele göre cevaplarından oluşur ve derinlerde hep bir boşluk hissi, oluşur. Tek tuş ile tamamen etkisiz hale getirilebilecek bir uygulama PDR alanı için bana göre çok faydalı olamaz. (K6)

Bazen hatalı sonuçlar vermesi, bazen tekrara düşmesi gibi olumsuzluklar olsa da yapay zekayı yardımcı bir kaynak olarak kullanabiliriz. Fakat yapay zekayı tamamıyla kullanmanın insan zihnini körelteceğini, tembelleştireceğini ve yaratıcı düşünmenin önünde bir engel olacağını düşünüyorum.(K9)

Psikolojik danışmanlık mesleği açısından yapay zeka çağın ötesi bir buluş aracı olması dışında

bizim zihnimizin düşünmesi, öğrenmesi ve işleyişinin bence bir yansıması görevi olan bir teknolojidir.(K10)

Psikolojik Danışma ve Terapide Yapay Zeka Desteği

Katılımcılar, yapay zekanın psikolojik danışma ve terapi süreçlerinde daha çok pratik ve destekleyici işlevler üstlendiğini vurgulamıştır. Yapay zeka, danışmanın iş yükünü hafifletme ve zaman tasarrufu sağlama açısından önemli bir araç olarak görülmektedir. Öne çıkan kullanım alanları arasında; veri kaydı ve analiz, test ve envanter sonuçlarının hızlı yorumlanması, seansların yapılandırılması ve organize edilmesi, danışana uygun tekniklerin seçimi, seans içeriği oluşturma ve yabancı kaynaklardan yararlanma yer almaktadır. Katılımcılar, yapay zekanın doğrudan danışmanın yerine geçecek bir unsur olmadığını, aksine arka planda destekleyici, kolaylaştırıcı ve düzenleyici bir rol üstlendiğini belirtmiştir. Bazı katılımcı görüşleri şöyledir:

Danışanların duygu ve düşüncelerini analiz ederken, süreci düzenlerken ve verileri toplarken kullanılabilir. Acil durumlarda hızlı yönlendirme için destek sağlar. (K1)

Bence birçok bilgiyi kaydetmede zaman kazanmak için kullanılabilir.(K2)

Envanter ve test sonuçlarını hızlı analiz ederek, yorumlama desteği sunabilir; böylece danışmanın iş yükünü hafifleterek bireysel görüşmelere daha fazla zaman ayırmasını sağlar.(K3)

Belirlenen bir konu için seans içeriği oluşturmak için, teknikleri sorgulamak için, yabancı kaynakları çevirmek için kullanılabilir.(K7)

Yapay zekayı psikolojik danışma oturumlarını yapılandırmada, danışana uygun teknikleri seçmede ve psikolojik danışma süreci içerisinde zorlandığım, tıklandığım durumlarda kullanabilirim.(K8)

Seans hazırlığında, geçmiş seansların önemli notlarını düzenleyip, seansın hedeflerini belirlememizde organize edici olabilir.(K10)

Danışan–Danışman İlişisini Şekillendiren Yapay Zeka

Katılımcılar, yapay zekanın danışan–danışman ilişkisini hem destekleyici hem de riskli bir unsur olarak gördüklerini belirtmiştir. Bir yandan yapay zekanın verimlilik sağlama, danışmana hazırlık desteği sunma ve danışanı yönlendirmede katkı sağlama potansiyeli dile getirilmiştir. Diğer yandan, yapay zekanın aşırı kullanımı durumunda güven ve samimiyetin zedelenmesi, danışanın yapay zekaya bağımlı hale gelmesi ve danışmanın rolünün değersizleşmesi gibi kaygılar öne çıkmıştır. Ayrıca, empati ve insani temasın yerini hiçbir teknolojinin dolduramayacağı ortak bir vurgu olarak dikkat çekmiştir.

Yapay zeka destekli araçların kullanılması danışmanların süreç boyunca daha verimli olmasında yardımcı olur. Ama bunun fazla kullanılması danışan-danışman ilişkisine zarar verebilir. Kullanırken doğru kullanma stratejilerinin bilinmesi gerekir. (K1)

Sonuçta yapay zeka her daim kontrol edilmeli, yapay zeka ile asıl insan unsurunu dengede tutmalı. Biri birinin önüne geçmemeli... İnsan karşındaki insanın (danışmanın) bir mimiği, tebessümü, bakışı bile onu belli bir noktada daha iyi hissetmesini sağlayacak. (K2)

Yapay zekanın onlara verdiği cevaplar çözüm odaklı, kesin, net olduğu için bizden de aynı şeyi beklemelerine neden olabilir. Hatta bunu yapmadığımız zaman bizi yetersiz görebilirler. (K3)

Yapay zeka ile yürütülen bir danışan-danışman süreci bana göre danışana çok fazla güven vermez ve sürekli destek alma ihtiyacı hissettirir. (K6)

Şu anki süreç içerisinde yapay zekaya, danışanın ihtiyacına uygun sorular sorarak birçok noktada faydalanabiliriz... Fakat ileriki süreçlerde yapay zeka, ruh sağlığı profesyonelleri yerine kendisi insanlara psikolojik destek vermeye kalkıştırsa bunun çok da faydalı olmayacağını düşünüyorum. (K8)

Normalde zaten oldukça zor kurulabilen ve pamuk iplikleriyle ördüğümüz bağ şimdi daha da hassaslaştı. Artık terapilerde iki kişi olmayacağız. Biz, danışan ve onun özelleşmiş yapay zeka asistanı olacak. (K12)

Yapay Zekaya İlişkin Mesleki Kaygılar

Katılımcılar, yapay zekanın mesleğe getirdiği en büyük riskleri insan merkezliliğin kaybolması ve empati eksikliği üzerinden değerlendirmiştir. Öne çıkan kaygılar; insanların yapay zekayı daha ucuz ve ulaşılabilir bulup danışman yerine tercih etmesi, yapay zekanın yanlış veya eksik yönlendirmelerle danışanı daha kötü bir duruma sürüklemesi, güven ve samimiyetin kaybolması ve yapay zekanın manipülatif ya da yüzeysel cevaplarının sorgulanmadan kabul edilmesi şeklinde özetlenebilir. Genel olarak, öğrenciler yapay zekanın mesleğin özünü zedeleyebileceği ve danışan-danışman ilişkisinin temeli olan güveni sarsabileceği konusunda endişelerini dile getirmiştir. Bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

PDR alanı her ne kadar yapay zekanın kullanımı açısından elverişli bir bölüm olsa da mesleğimizin doğası insan merkezlidir. İnsanlar zaman ve maliyet açısından yapay zekayı daha elverişli bulup ona yönelebilir. Bunlar mesleki olarak hizmet kalitesini de etkileyebilir (K1)

Yapay zeka ne yaparsa yapsın, ne kadar ilerlemiş olursa olsun hiçbir zaman bir insanın verebileceği samimiyeti, düşünceyi, sıcaklığı sağlayamaz. İnsanı yalnız insan anlar (K2)

İnsanların sadece yapay zekayı yeterli bulup bütün problem ve sorunlarında sadece onu kullanması ve bundan dolayı bize ihtiyacı kalmadığını düşünmesi. İnsan duygusal bir varlıktır ve yapay zeka bu duygusal yön, empati ve kültürel bağlamı anlama bakımından oldukça yetersizdir (K3)

Bireysel olarak düşünüp cevaplamak yerine verilen yetersiz bir bilgi ile genel yargılardan oluşan bilgilendirmeler yaparak yanlış danışmanlık vermesi ve bazen danışanın olduğundan daha kötü bir hâle sürüklenebileceği konusunda endişeliyim (K6)

İnsanların, psikolojik destek için ruh sağlığı profesyonellerini değil de yapay zekayı tercih etme ihtimali kaygı verici. Bu ihtimal gerçekleşecekmiş gibi görünüyor. Çünkü yapay zekanın ücretsiz bir şekilde vereceği desteği bizler belli bir ücret karşılığında veriyoruz (K8)

İnsanlar yapay zekaya çok güveniyor. Eğer danışan yapay zeka uygulamalarını her daim öne koyarsa sizin yapay zekayla çelişen açıklamalarınızı kabul etmeyebilir, görmezden gelebilir ve psikolojik danışma sürecinden uzaklaşabilir (K12)

Mesleki Gelişim ve Yapay Zeka Fırsatları

Katılımcılar, yapay zekanın mesleki gelecek açısından sunduğu fırsatları genellikle bilgiye erişim, verimlilik ve mesleki gelişim üzerinden değerlendirmiştir. Öne çıkan noktalar arasında; kaynaklara hızlı ulaşma, verilerin analizinde kolaylık, anket ve testlerin istatistiksel işlenmesi, oturumların yapılandırılması ve raporlaştırılması, yeni tekniklerin keşfi ve mesleki güncelliğin korunması yer almıştır. Genel olarak öğrenciler, yapay zekayı meslekte zaman kazandıran, gelişimi destekleyen ve mesleki yeterlikleri güçlendiren bir yardımcı araç olarak görmektedir.

Eğitimde eksik kalan yönleri bulmak, daha düzenli ve tertipli ilerlemeyi ve zamandan tasarrufu sağlıyor (K2)

Birçok kaynağa kolay ve hızlı erişim sağlar, böylece mesleki gelişim açısından büyük bir fırsat sunar. Eksik olan yönlerimi daha hızlı keşfetmeme yardımcı bir kaynaktır (K3)

Mesleğim açısından yapacağım çalışmalar için kuytu köşede kalan birçok bilgiyi bile tek bir tuşla önüme sermesi açısından çok faydalı fırsatlar sunmaktadır. Aynı zamanda uzun vaktimi alacak olan anketlerin istatistiksel verilerini oluşturmam için vakitten tasarruf etmemi sağlar (K6)

Yapay zekaya danışanın ihtiyacına yönelik sorular sorarak yardım alabiliyoruz. Danışanın ihtiyacına uygun, aklımıza gelmeyen birçok tekniği yapay zeka bize önerip detaylı bir şekilde uyguladığını da anlatıyor, aynı zamanda oturumları yapılandırma noktasında da bize çok yardımcı olabiliyor (K8)

Seans öncesi eski vakalardan örnekler bulup pratik yapma imkanı sunup, görüşmedeki notları hızlıca raporlaştırmada yardımcı olarak danışmana zaman kazandırır. Mesleki gelişmelere hızlı ve kolay ulaşmayı sağlar; böylece mesleki olarak güncel kalırız (K10)

Teknolojiyi, yapay zekayı danışmanlık sürecinde doğru şekilde kullanabilmek gelecekte çok avantajlı olacaktır. Mesleki çalışmalarında daha etkili ve verimli olmamı sağlayabilir. Araştırmalarda bir sürü kaynak analizinde çok faydalı olabilir (K13)

Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmada, PDR öğrencilerinin yapay zeka (YZ) kullanımına dair bakış açıları, pratik faydaları ve riskleri yönünden beş ana tema çerçevesinde ortaya konmuştur: (1) mesleki perspektiften yapay zekanın kullanım alanları ve katkıları; (2) psikolojik danışma ve terapide yapay zeka desteği; (3) danışan-danışman ilişkisine etkileri; (4) mesleki kaygılar; ve (5) mesleki gelişim ve fırsatlar. Öğrenciler yapay zekayı veri analizi, testlerin geliştirilmesi, seans hazırlığı gibi pratik işlevlerde yararlı bir araç olarak gördüklerini; empati eksikliği, güvenin zedelenmesi, danışan-danışman ilişkisinde kopukluk, insan rolünün değersizleşmesi gibi risklerden de kaygı duyduklarını da güçlü şekilde dile getirmiştir. Alan yazında yapılan farklı çalışmalarda katılımcıların yapay zekaya dair pozitif algılarına ve endişelerine dair benzer sonuçlar elde edilmiştir (Olawade, ve diğ., 2024; Cross ve diğ., 2024).

Çalışma bulguları yapay zekanın uzmanların, psikolojik danışmanların teknik anlamda yüklerini önemli oranda azaltacağını göstermektedir: öğrenciler seans notlarının düzenlenmesi, envanter sonuçlarının hızlı analiz edilmesi ve kaynaklara erişim gibi pratik kullanım alanlarını sıkça dile getirmiştir. Buna karşılık, öğrencilerin empati, güven ve ilişki temelli kaygıları güçlüdür. Öğrencilerin “insanı yalnız insan anlar” veya “empati ve insani temasın yerini hiçbir teknoloji dolduramaz” şeklindeki ifadeleri, yapay zekanın terapötik bağlamda yüz yüze iletişimin inceliklerini yakalamada sınırlı kalacağına dair literatürdeki kaygıları destekler niteliktedir. Alfano ve diğ., (2024) yapay zekanın psikoterapiye entegre edilmesinin potansiyel bir devrim yatacağını belirtirken beraberinde bazı risklerden de bahsetmiştir. Alfano ve diğ. (2024), bu noktada özellikle yapay zekanın duygusal ve sembolik boyutları kavrayamadığını vurgulamaktadır. İnsan terapistler için bir kelimenin içsel ve çağrışımsal değeri, danışanın yaşantısını anlamada merkezi bir yere sahipken; yapay zeka açısından kelimeler yalnızca işlenebilir veri birimlerinden ibarettir. Dolayısıyla “anne”, “ölüm” veya “aşk” gibi sözcükler, bireyin kişisel ve kültürel bağlamında güçlü duygusal yankılar uyandırmasına rağmen, algoritmalar için bu derinlik görünmezdir. Bu fark, yapay zekanın psikoterapötik süreçlerde empati kurma ve danışanın yaşantısına bütüncül biçimde yaklaşma konusunda insana kıyasla sınırlı kalabileceğini göstermektedir.

Sonuç olarak, bu çalışma PDR öğrencilerinin yapay zekaya dair algılarının çok boyutlu olduğunu göstermektedir. Öğrenciler, yapay zekanın veri analizi, test uygulamaları ve seans hazırlığı gibi pratik işlevlerde önemli kolaylıklar sağladığını belirtirken; empati eksikliği, güvenin zedelenmesi ve danışan-danışman ilişkisinde olası kopukluk gibi risklerden de kaygı duymaktadır. Bulgular, yapay zekanın psikolojik danışma süreçlerinde destekleyici bir araç

olarak değer taşıyabileceğini, ancak insan merkezli yaklaşımın yerini alamayacağını ortaya koymaktadır. Bu durum, gelecekte yapay zeka uygulamalarının dengeli, etik ve mesleki standartlara uygun şekilde tasarlanmasının önemini vurgulamaktadır. Bu çalışma sonuçlarına göre yapay zeka kullanımını mesleki standartlarla uyumlu hâle getirecek politika ve düzenleyici çerçeveler oluşturulması önerilebilir. Ayrıca Psikolojik danışmanlık eğitim programlarında yapay zeka okuryazarlığı ve etik kullanıma dair dersler eklenebilir. Çalışma yalnızca PDR öğrencileri ile sınırlıdır; bu nedenle diğer meslek gruplarındaki algılar farklılık gösterebilir. Ayrıca, kültürel ve klinik bağlamlar dikkate alınmadığından bulguların genelleme düzeyi sınırlıdır. Buna ek olarak, elde edilen sonuçlar öğrencilerin algılarına dayalıdır ve gerçek uygulama süreçleriyle karşılaştırılmamıştır.

KAYNAKÇA

Alfano, L., Malcotti, I., & Ciliberti, R. (2024). Psychotherapy, artificial intelligence and adolescents: ethical aspects. *Journal of preventive medicine and hygiene*, 64(4), E438–E442. <https://doi.org/10.15167/2421-4248/jpmh2023.64.4.3135>

Ali, Y., Zhong, B., Jiang, M., & Qu, W. (2025). Emerging AI individualism: How young people integrate social AI into everyday life. *Communication and Change*, 1(1), Article 11. <https://doi.org/10.1007/s44382-025-00011-2>

Ankomah, A., & Turkson, E. (2025). *Emotion-aware AI chatbots for mental health support in low-resource public health systems: A case study from Ghana*. *World Journal of Public Health*, 10(3), 17–29. <https://www.sciencepublishinggroup.com/article/10.11648/j.wjph.20251003.17>

Bogdan, R. C., & Biklen, S. K. (2003). *Qualitative research for education* (4th ed.). Allyn & Bacon.

Chatterjee, S., Chaudhuri, R., Vrontis, D., & Giovando, G. (2023). Digital workplace and organization performance: Moderating role of digital leadership capability. *Journal of Innovation & Knowledge*, 8(1), 100334.

Cross, S., Bell, I., Nicholas, J., Valentine, L., Mangelsdorf, S., Baker, S., ... & Alvarez-Jimenez, M. (2024). Use of AI in mental health care: Community and mental health professionals survey. *JMIR Mental Health*, 11(1), e60589.

Fiske, S. T. (2018). *Social beings: Core motives in social psychology*. John Wiley & Sons.

Islam, M. A., Ithmam, S. R., & Islam, M. T. (2023). The impact of artificial intelligence on daily life and the workplace: A qualitative statistical survey in Bangladesh. *International Journal of Science and Business (IJSAB)*, 29(1), 63–76. <https://ijsab.com/volume-29-issue-1/6345>

Javaid, M., Haleem, A., & Singh, S. (2022). *Artificial Intelligence Applications for Industry 4.0*. In *Handbook of Industry 4.0 and Smart Systems*. World Scientific. <https://doi.org/10.1142/S2424862221300040>

Lari, H. A., & K. S., M. (2024). AI in Consulting Services : Applications, Challenges, and Ethical Insights. *Indian Journal of Computer Science*, 9(6), 34–53. <https://doi.org/10.17010/ijcs/2024/v9/i6/174711>

Mertens, D. M. (2010). *Research and evaluation in education and psychology: Integrating diversity with quantitative, qualitative, and mixed methods* (3th ed.). Sage publications.

Olawade, D. B., Wada, O. Z., Odetayo, A., David-Olawade, A. C., Asaolu, F. and Eberhardt, J. 2024. Enhancing mental health with Artificial Intelligence: Current trends and future

prospects. *Journal of Medicine, Surgery, and Public Health*. 3 (Art. 100099). <https://doi.org/10.1016/j.glmedi.2024.100099>

Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research & evaluation methods* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Pietkiewicz, I., & Smith, J. A. (2014). A practical guide to using interpretative phenomenological analysis in qualitative research psychology. *Psychological journal*, 20(1), 7-14. DOI: 10.14691/CPPJ.20.1.7

Plathottam, S. J., Rzonca, A., & Lakhnori, R. (2023). A review of artificial intelligence applications in manufacturing operations. *Journal of Advanced Manufacturing and Processing*, 5, e10159. <https://doi.org/10.1002/amp2.10159>

Smith, J. D., Flowers, P. ve Larkin, M. (2009), *Interpretative phenomenological analysis: Theory, Method and Research*. London: SAGE Publications.

Spytska, A. (2025). *The use of artificial intelligence in psychotherapy: Development of intelligent therapeutic systems*. BMC Psychology, 13, Article 91. <https://bmcp psychology.biomedcentral.com/articles/10.1186/s40359-025-02491-9>

Wang, S., Xu, X., & Ouyang, F. (2024). Artificial intelligence in education: A systematic literature review. *Journal of Educational Computing Research*. <https://doi.org/10.1016/j.jedcom.2024.101033>

Zisquit, F., Shoa, R., Oliva, J., Perry, S., Spanlang, B., Klomek, A., Slater, M., & Friedman, H. (2025). *AI-enhanced virtual reality self-talk for psychological counseling: Formative qualitative study*. JMIR Mental Health, 12(1), e40173. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/40173447>